

Værdier i Børnehuset Søbo

Nærvær

I Børnehuset Søbo er det vigtigt for os, at børnene oplever nærvær i kontakten med de voksne. Vi har stor opmærksomhed på, at samspillet mellem børnene imellem fungerer bedst, når samspillet mellem børn og voksne fungerer godt. Det starter allerede når barnet bliver modtaget om morgenen, hvor vi møder barnet med glade stemmer, smil og åbne arme. Vi spørger ind til det, barnet laver, og følger barnets leg eller fantasi for at skabe fælles oplevelser. Vi drager omsorg når situationen kalder på det, og kan sidde tæt med barnet, for at skabe tryghed og sikre trøst. Vi ser barnets muligheder for at hjælpe sig selv, eller klare sig på egen hånd og roser barnet for at prøve selv.

Inkluderende fællesskaber

Hvert barn skal opleve, at det er en del af fællesskabet i Børnehuset Søbo. Vi er meget opmærksomme på, at børnene inddrages i fælles aktiviteter og fælles oplevelser. Vi igangsætter leg og læring, hvor hvert enkelt barn får brugt og udviklet sine sociale kompetencer, så det kan indgå i sociale fællesskaber og forblive i de sociale fællesskaber over længere tid. Vi fastholder strukturer i hverdagen, så hvert enkelt barn kan genkende det der skal ske, og lægger rammen for aktiviteterne, så det er muligt for børnene at indgå i ligeværdige relationer med hinanden og de voksne. Vi lægger vægt på, at hvert enkelt barn oplever, at det har noget værdifuldt at kunne tilbyde fællesskabet, hvad enten det er en historie, en oplevelse fra hverdagen eller noget de lige har set/opdaget. Vi er som voksne rollemodeller for børnene, og viser børnene vejen til at få adgang til fællesskaber og til at invitere ind i fællesskaber.

Faglighed

I Børnehuset Søbo er høj faglighed en vigtig forudsætning for hvert enkelt barns trivsel og udvikling, og for det gode samarbejde med forældrene. Aktiviteterne og strukturen i Børnehuset Søbo er tilrettelagt, så der tages højde for børnenes alder, ressourcer, udfordringer, behov mm. Der er altid et pædagogisk formål med de aktiviteter der gennemføres, og vi involverer gerne forældrene i vores overvejelser, særligt hvor de efterlyser råd og vejledning til konkrete problemstillinger. Vi sørger for, at børnene dagligt indgår i mindre grupper, så det enkelte barn kan overskue situationen og guidning fra den voksne kan iværksættes, hvor det er påkrævet. Vi fordyber os løbende i faglig specialviden, så vi har de bedste forudsætninger for at håndtere særlige behov hos hvert enkelt barn.

Tydelighed i troværdigt samspil

Vi er troværdige voksne, der siger hvad vi gør, og gør hvad vi siger. Hvert enkelt barn skal kunne have tillid til, at de voksne har overblikket, så de formår at sætte grænser for barnet, når det er nødvendigt, og formår at give frie rammer, når det er hensigtsmæssigt.

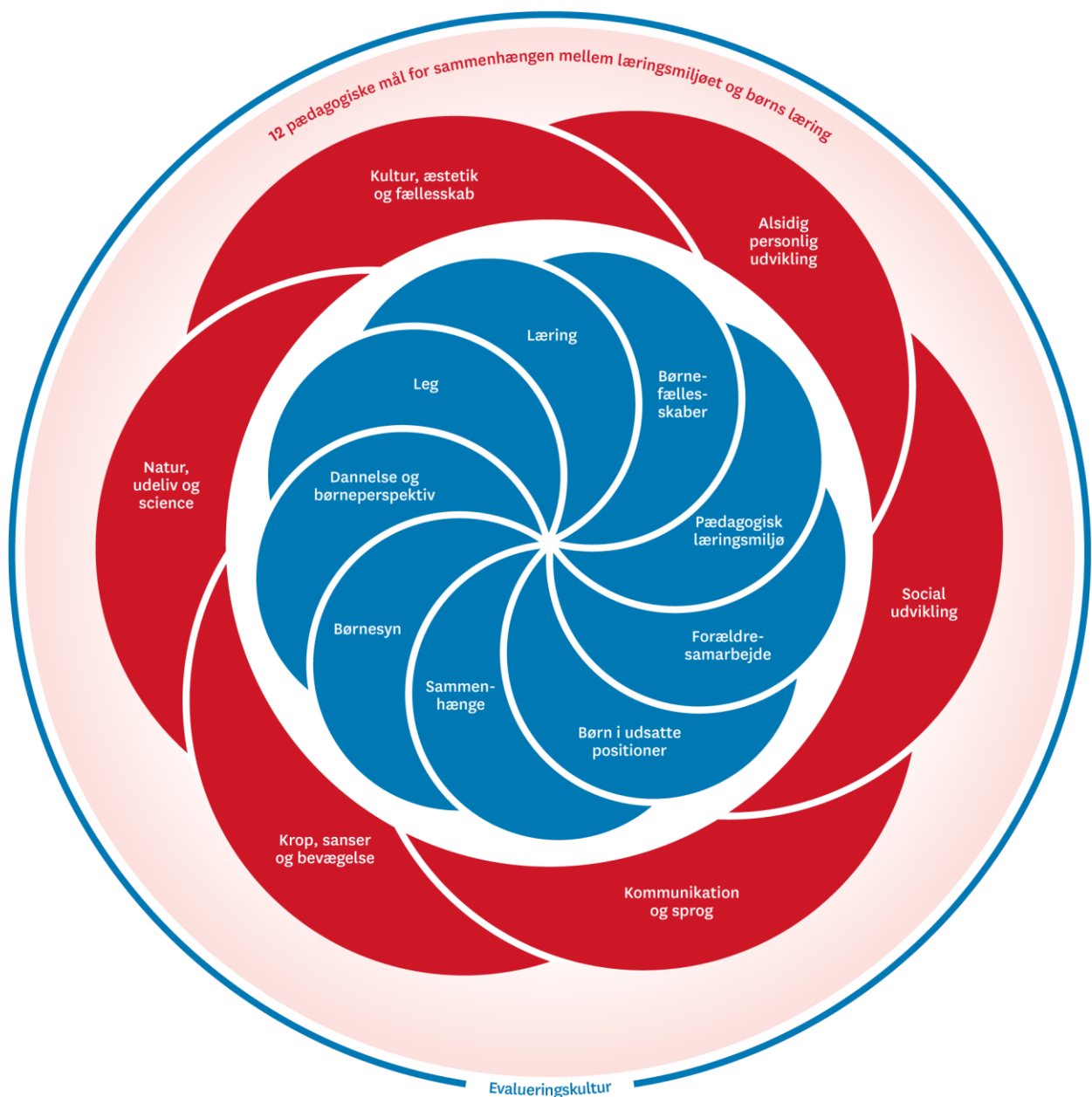
Indholdsfortegnelse:

- Den pædagogiske læreplans struktur. **Side 3**
- Børnehuset Søbo. **Side 4**
- Pædagogisk grundlag. **Side 5**
- Børnesyn, Dannelse og Børneperspektiv, Leg, Læring og Børnefælleskaber. **Side 6**
- Legeplakat. **Side 8**
- Hvordan skaber vi hele dagen et pædagogisk læringsmiljø, der giver alle børn mulighed for at trives, lære, udvikle sig og dannes. **Side 9**
- Hvordan samarbejder vi med forældrene om barnets og børnegruppens trivsel og læring. **Side 10**
- Hvordan skaber vi et pædagogisk læringsmiljø, der tager højde for og involverer børn i udsatte positioner, så børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse fremmes. **Side 10**
- Hvordan tilrettelægger vi vores pædagogiske læringsmiljø for de ældste børn, så det skaber sammenhæng til børnehaveklassen. **Side 10**
- Hvordan inddrager vi lokalsamfundet i arbejdet med at skabe pædagogiske læringsmiljøer for børn. **Side 11**
- Børnemiljø, der understøtter det pædagogiske læringsmiljø. **Side 12**
- Alsidig personlig udvikling. **Side 14**
- Social udvikling. **Side 16**
- Kommunikation og sprog. **Side 18**
- Krop, sanser og bevægelse. **Side 20**
- Natur, udeliv og science. **Side 22**
- Kultur, æstetik, fælleskab. **Side 24**
- Planlægning/Evaluering/Dokumentation. **Side 26**

Den pædagogiske læreplans struktur.

Den pædagogiske læreplan i Børnehuset Søbo tager afsæt i de retningslinjer der er præciseret i den nye styrkede pædagogiske læreplan, rammer og indhold ved Børne- og Socialministeriet 2018. Den er udarbejdet i samarbejde med personale og ledelse. Disse retningslinjer kan illustreres ved hjælp af nedenstående figur:

Børnehuset Søbo

Børnehuset Søbo er måske ukendt for nogle, men bestemt et paradis for områdets børn. Vores institution, består af både vuggestue og børnehave, rummer mange muligheder for både små og store, såvel ude som inde. Institutionen er normeret til 28 børnehavebørn og 10 vuggestuebørn. Personalet består af leder, souschef, 5 pædagoger, 2 medhjælpere og 2 ansat i flexjob.

Børnene i børnehaven er fordelt på 2 grupper, Alfer 3-4 årige og Trolde, i alderen 5-6 årige. Der er aktiviteter og ture på tværs af de to grupper. Der er tilknyttet faste voksne til hver af de to grupper. Derudover deler vi børnene i grupper og gerne i mindre grupper, når der foregår voksen styrede aktiviteter enten i huset eller ude af huset. Vi arbejder målrettet på at styrke det enkelte barn relationer. Vi er bevidste om og tager højde for, hvor børnene er i deres udvikling og om de er klar til at deltage i de pågældende aktiviteter. For os er det vigtigt, at børnene er med, selvom det måske kun er som observatør til at starte med – det er vigtigt, at de oplever at være en del af fællesskabet. Vuggestuen kan rumme 11 børn har 3 faste voksne tilknyttet. I løbet af dagen deler de ligeledes børnene i mindre grupper, så der er god tid til det enkelte barn. Her kigger de også på børnenes udvikling og deres relationer, når de laver aktiviteter og ture ud af huset.

Vi har gode lokaler, hvor vi har indrettet rummene, så der er mulighed for forskellige lege, stillesiddende lege, kreative aktiviteter, men også lege, hvor der er brug for mere fysisk udfoldelse. Rummene er bevægelige og bliver lavet om, alt efter, hvad der rør sig og hvad der optager børnene. De voksne følger, hvor det er muligt, børnenes initiativer.

Vi er ude hver dag året rundt og har en fantastisk legeplads. Børnehuset Søbo ligger centralt i et gammelt landsbymiljø i Ødis by. Vi ligger i gåafstand til Drenderup skov og Ødis sø, med skøn natur og rigt fugleliv. Institutionen er udstykket fra præstegårdshaven, hvilket gør, at vi har stor glæde af gamle frugttræer på vores legeplads. Legepladsen er også beriget med et bålhus og diverse motoriske udfoldelsesmuligheder, den inviterer til både voksen- og børneinitieret leg. Der er ofte leg med vand, aktiviteter omkring krible/krabledyr, cykler og mooncars, gynger, balancebane, sandkasse, legehuse, legetårn. Vi planter hvert år bla. tomater og agurker, og vi kan følge forskellige bærbuske og planter i højbede, vi har tema/aktivitetskasser vi kan tage med på legepladsen og fordybe os i hvad kassen byder på. Der er god plads til fysiske aktiviteter, men også rig mulighed for fordybelse. Her er der højt til loftet og meget plads, så børnene ikke behøver at "sidde oven på hinanden" og dermed oplever vi færre konflikter.

Vi er nabo til en bondegård og kan gennem hegnet på legepladsen følge med i "bondegårdslivet" med maskiner, lugt og lyde. Vi besøger bondemanden og følger med i land livet med køer og store maskiner. Kirken ligger tæt på og vi kan høre lyden af kirkeklokkerne, den besøger vi ligeledes nogle gange om året og gå ture går ofte forbi kirke og kirkegård.

Institutionen ejer sammen med Ødis skole en bus til 19 passagerer. Det gør, at vi kan komme på lidt længere ture, eksempelvis til stranden (Rebæk, Binderup, Hejlsminde m.m.), Skamlingsbanken, Marielund skoven, Geografisk have, Kolding Hus, Nicolaj for børn, Kolding bibliotek, Jels søerne m.m. Derudover bruges bussen også, når der i børnehaven inviteres hjem til børnefødselsdage, til vores faste ugentlige idræt på tværs dag, samt rytmer på tværs, i Kolding.

Vi har også to Christianicykler, som giver mulighed for, de yngste kan komme på skønne ture i nærmiljøet. Vuggestuen deler børnene op i mindre grupper, så der er god tid til det enkelte barn. Her kigger de også på børnenes udvikling og deres relationer.

Pædagogisk grundlag

Værdier for det pædagogiske arbejde i Børnehuset Søbo

Nærvær

I Børnehuset Søbo er det vigtigt for os, at børnene oplever nærvær i kontakten med de voksne. Vi har stor opmærksomhed på, at samspelet mellem børnene imellem fungerer bedst, når samspelet mellem børn og voksne fungerer godt.

Det starter allerede, når barnet bliver modtaget om morgenen, hvor vi møder barnet med glade stemmer, smil og åbne arme. Vi spørger ind til det, barnet laver, og følger barnets leg eller fantasi for at skabe fælles oplevelser. Vi drager omsorg når situationen kalder på det, og kan sidde tæt med barnet, for at skabe tryghed og sikre trøst. Vi ser barnets muligheder for at hjælpe sig selv, eller klare sig på egen hånd og roser barnet for at prøve selv.

Inkluderende fællesskaber

Hvert barn skal opleve, at det er en del af fællesskabet i Børnehuset Søbo. Vi er meget opmærksomme på, at børnene inddrages i fælles aktiviteter og fælles oplevelser. Vi igangsætter leg og læring, hvor hvert enkelt barn får brugt og udviklet sine sociale kompetencer, så det kan indgå i sociale fællesskaber og forblive i de sociale fællesskaber over længere tid. Vi fastholder strukturen i hverdagen, så hvert enkelt barn kan genkende det der skal ske. Vi lægger rammen for aktiviteterne, så det er muligt for børnene at indgå i ligeværdige relationer med hinanden og de voksne. Vi lægger vægt på, at hvert enkelt barn oplever, at det har noget værdifuldt at kunne tilbyde fællesskabet, hvad enten det er en historie, en oplevelse fra hverdagen eller noget de lige har set/opdaget. Vi er som voksne rollemodeller for børnene, og viser børnene vejen til at få adgang til fællesskaber og til at invitere ind i fællesskaber.

Faglighed

I Børnehuset Søbo er høj faglighed en vigtig forudsætning for hvert enkelt barns trivsel og udvikling, og for det gode samarbejde med forældrene. Aktiviteterne og strukturen i Børnehuset Søbo er tilrettelagt, så der tages højde for børnenes alder, ressourcer, udfordringer, behov mm. Der er altid et pædagogisk formål med de aktiviteter der gennemføres, og vi involverer gerne forældrene i vores overvejelser, særligt hvor de efterlyser råd og vejledning til konkrete problemstillinger. Vi sørger for, at børnene dagligt indgår i mindre grupper, så det enkelte barn kan overskue situationen og guidning fra den voksne kan iværksættes, hvor det er påkrævet. Vi fordyber os løbende i faglig specialviden, så vi har de bedste forudsætninger for at håndtere særlige behov hos hvert enkelt barn.

Tydelighed i troværdigt samspil

Vi er troværdige voksne, der siger hvad vi gør, og gør hvad vi siger. Hvert enkelt barn skal kunne have tillid til, at de voksne har overblikket, så de formår at sætte grænser for barnet, når det er nødvendigt, og formår at give frie rammer, når det er hensigtsmæssigt.

Børnesyn, Dannelse og børneperspektiv, Leg, Læring og Børnefællesskab.

I børnehuset Søbo mødes børnene anerkendende og med forståelse, barnet ses, høres og mødes der hvor det enkelte barn er. Hvert barn er unikt med forskellige erfaringer og forudsætninger. Der skal være lige mulighed for alle. Men for os er lige muligheder ikke, at alle børn får det samme, men at alle børn får lige netop hvad de har behov for, så de får samme muligheder – se nedenstående billede.

Lighed

Inklusion

Det enkelte barn støttes og opmuntres, i det der kan være udfordrende. Legen er en del af det inkluderende fællesskab. Her støttes det enkelte barn i dets udvikling både sprogligt, motorisk, socialt og personligt. Der er læring dagen igennem, gennem rutiner, relationer, planlagte aktiviteter, leg – fri leg og pædagogstøttet leg, såvel ude som inde.

Ex. I konflikter er det ok, at have forskellige oplevelser og følelser af samme situation. To børn i konflikt i sandkassen, hvor begge vil have det samme køretøj, der lyttes her til begge børn, en var vred og en var ked af det, i fællesskab fandt børnene en løsning, med støtte fra den voksne.

Ex. Møder barnet i dialog, der foregår samtidig med modellervoks leg, her givers barnet tiden til, at sige det det vil. Barnet støttes ved spejling og ordstøtte og opmuntring.

Det er vigtigt, at børnene møder nærvær, omsorg og respekt, for dermed at kunne skabe tryghed i institutionslivet. F.eks. der bliver sagt godmorgen til hvert enkelt barn – navn nævnes, der bliver spurgt ind til evt. oplevelser de har haft. Er barnet ked af det, bliver der sat ord på, vi anerkender følelsen og støtter barnet til en så god start på institutionsdagen som muligt. Der bliver generelt sat ord på børnenes følelser f.eks. du er glad eller du bliver vred/ked af det nu. I forhold til følelser, benytter vi blandt andet "fri for mobberi" som et

redskab til dialogen om egne og andres følelser. Vi er nærværende og tilgængelig f.eks. sidder vi på gulvet hvor børnene leger såvel i den pædagogstøttet leg som i den frie leg.

Vi giver barnet roen, tiden til at være i nuet og ser det børnene er optaget af. Dette kan f.eks. inddrages i den ellers rammesatte og voksenstyrede samlingsstund, hvor børnene er aktivt medbestemmende. Samlingen indeholder læring på flere planer. Her inddrages bl.a. sproglig og motorisk læring via sange, sanglege og regellege.

Børnene får lov til, at være undersøgende og vi følger deres initiativer så vidt muligt. F.eks. den eksperimenterende vandleg, vi støtter op om denne nysgerrighed. Vi følger barnets initiativ, når et barn f.eks. har en stor kasse med, hun ønsker at lave en bus af denne kasse. Der bliver i fællesskab fundet farver frem og flere børn bliver inviteret med i aktiviteten om først, at lave denne bus og samtidig og efterfølgende lege med i buslegen.

En del af børnenes læring er f.eks. at vente på tur ved håndvask eller selvhjulpethed ved påklædning. Børnene hjælper med det praktiske omkring forskellige rutine situationer, såsom f.eks. borddækning og oprydning. Her er der ligeledes fokus på legen, som en del af læringen. F.eks. kan der ved en træls påklædningsituation, pludselig vokser gulerødder ud af flyverdragstens ben eller æblegrene ud af ærmerne og så bliver det hele lidt sjovere og lettere at komme igennem.

Vi støtter børnenes læring visuelt. Der er blandt andet former, tal, bogstaver, rim og remser, fokus sange osv. hængt op i institutionen. Under børnenes billeder står deres navne, dag og dato er synlig og rettes til dagligt sammen med børnene. Vi benytter piktogrammer/billeder til, at understøtte det der skal foregå. F.eks. på vores infotavle, i børnehaven, er der vist med billede hvad børnene skal den enkelte dag – hvem er hjemme og hvem er på tur. Her bliver der f.eks. benyttet billeder af aktivitet og billeder af børn der deltager i aktiviteten. Et andet ex er i garderoben, der er der sat et skilt op hvorpå der er vist hvilke beklædningsgenstande børnene skal have på, når de skal ud, vi taler samtidig med børnene om hvordan vejret er. De læner sig op af tavlen når de kommer i tvivl og henviser kammerater til denne tavle.

Vi har fokus på relationer, både barn/barn og barn/voksen relationen. Det er vigtigt for barnets udvikling, at kunne skabe relationer til andre og være en del af fællesskabet. Børn lærer af hinanden, gennem leg og samvær. Gode relationer til de voksne giver tryghed og mod til at udforske omverden. De voksne kan her bidrage med, støtte til det der kan være lidt svært. Gennem f.eks. de daglige rutiner og gøremål støttes og opbygges relationen mellem barn/voksen. Et ex er at børnene er med til at gøre klar til madpakker/samling, her er den voksne og barnet fælles om det og den voksne kan her opmuntre og anerkende og være i dialog med barnet. Ex en voksen læser for et barn og tager sig tiden til dialogen med barnet og er oprigtigt nysgerrig på hvad barnet har at sige. For at skabe en relation til et barn benytter vi ofte det, der optager barnet og som barnet er interesseret i. Ex et barn elsker at lege med dyr, den voksne er aktivt deltagende i legen med dyr og følger barnet initiativ. De voksne støtter børnenes relationer ved, at skabe rum og mulighed for at udvikle relationen barn/barn, specielt der hvor det er svært for et barn at blive i eller få skabt en relation til et andet barn. Vi er bevidste om hvor en evt. positiv relation vil kunne opstå og hjælper det på vej ved f.eks. at skabe mulighed for leg og eller aktivitet, vi sætter rammen og deltager for at støtte, opmuntre og guide. Ligeledes giver vi børnene mulighed for at videre udvikle relationer der er opstået, ved at give dem plads til at være i de relationer. Det er vigtigt at børnene er en del af de forskellige børnefællesskaber der er i børnehaven livet.

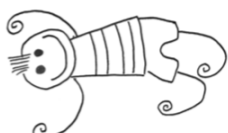

Indlevelse
Venskab
Sociale spilleregler
Relationer
Legefællesskaber
Medindflydelse
Vise respekt
Konfliktløsning
Samarbejde
Fleksibilitet

Social udvikling

Har i bare leget i dag?

Alsiddig personlig udvikling

Selvfølelse
Fordybelse
Fantasien
Selvstændighed
Udtrykke behov
Vise omsorg
Udtrykke følelser
Styrke selvværdet
Selvbeherskelse
Identitetsdannelse

Traditioner
Normer
Værdier
Kulturelle oplevelser
Forskellige materialer
Kreativitet

Kultur, æstetik og fællesskab

Krop, sanser og bevægelser

Grovmotorik
Fimotorik
Kropsbevidsthed
Rum-fornemmelse
Sansning
Bevægelsesglæde
Grundmotorik

Erfaring med naturen
Nysgerrighed
Eksperimenterer
Respekt for naturen
Glæde ved naturen

Natur, udeliv og science

Ja,
se hvad legen hjælper
mig med...

Kommunikation og sprog

Ordforråd
Dialog
Kropssprog
Lytte
Kommunikation
Digitale medier
Sprog
Ordkenskab

Hvordan skaber vi hele dagen et pædagogisk læringsmiljø, der giver alle børn mulighed for at trives, lære, udvikle sig og dannes.

Vi arbejder med Krap, som er et pædagogisk værktøj, hvor vi møder børnene anerkendende. Det enkelte barn trives, lærer, udvikler sig og dannes, når det anerkendes som menneske og anerkendelse omfatter i vores forståelse bl.a.:

- At blive set, som man er, af et andet menneske
- At blive taget alvorlig som menneske
- At blive mødt som værende ligeværdig
- At opleve at være ok, blot som man er

Anerkendelse er for os en dyb og meget vigtig basis for det enkelte menneske. Det kan sammenlignes med fundamentet i et bygningsværk. Et solidt fundament er afgørende, og et fundament skal løbende vedligeholdes. Er fundamentet solidt bygget, kræves kun livslang, almindelig vedligeholdelse, men er fundamentet usikkert fra starten, opstår jævnligt større revner og sprækker, som kræver udbedring. Er anerkendelsen til et menneske ikke i orden skal personen "stives" af på tilsvarende måde som bygningsværket med det dårlige fundament., men det er aldrig for sent at arbejde med anerkendelse. Det tager tid at forbedre den usikre selvfølelse og det ustabile selvværd, som er en følge af manglende anerkendelse, men det kan lade sig gøre.

Det personlige hus.

For at lykkes med arbejdet med anerkendelse arbejde vi med de 8 samspilstemaer som er:

- 1) **Vis positive følelser – vis, du er glad for barnet**
- 2) **Juster dig efter barnet og følg dets udspil**
- 3) **Tal med barnet om ting, det er optaget af og prøv at få følelserne med i samtalen**
- 4) **Giv ros og anerkendelse for det, barnet selv er i stand til at klare**
- 5) **Hjælp barnet med at rette opmærksomheden ét sted hen, sådan at I får en fælles oplevelse af ting i omgivelserne**
- 6) **Giv mening til barnets oplevelse af omverdenen ved at beskrive det, I oplever samme, og ved at vise følelser og entusiasme**
- 7) **Uddyb og giv forklaringer når du oplever noget sammen med barnet**
- 8) **Hjælp barnet med at kontrollere sig selv ved at sætte grænser for det, på en positiv måde – ved at lede det, vise positive alternativer og ved at planlægge sammen**

Kilde: Henning Rye (2002): *Tidlig Hjælp til Bedre Samspill*, Gyldendal Akademisk, s. 138-14

Vi støtter børnene i deres aktiviteter og relationer, for at give dem den bedst mulige oplevelse af, at have betydning og for at give dem troen på dem selv, for derved at kunne søge ud, være nysgerrig og undersøgende, både på egen hånd og i fællesskab med andre.

Hvordan samarbejder vi med forældrene om barnets og børnegruppens trivsel og læring?

Vi understøtter forældrene med at få et indblik i barnets udvikling ved, at vi efter barnet har gået i institutionen i ca. ½ år tilbyder en samtale, hvor vi har lavet et kompetencehjul på barnet, som forældrene får forevist, og som tager udgangspunkt i samtalen. Her kommer vi omkring hele barnets udvikling og de 6 læreplanstemaer og hvilke tiltag der kan ske hjemme for at fremme udviklingen i samarbejde med institutionen. Derudover laves der en ressourceblomst, hvor vi fortæller forældrene om barnets ressourcer. Dette er starten på en god samarbejdskultur og det samme gentager sig inden skolestart, hvor der også laves en SPU inden skoleparathedssamtalen. Vi laver handleplaner sammen med forældrene i forhold til de børn der har udviklingspunkter, der skal arbejdes med. Her aftales ny mødedato, for at følge op på handleplanen og få kigget på, hvad der videre skal arbejdes med. Vi er i daglig dialog med vores forældre i forhold til deres barns trivsel og udvikling.

Pædagogerne står til rådighed til vejledning og rådgivning til forældre, hvis der viser sig et behov, eller hjælper med at etablere kontakt. Derudover er forældrene deltagende i hverdagen f.eks. ved at bage til efterårsfest/julefest, hjælpe med de praktiske ting omkring høstfest/julefest, deltage i arrangementerne og etablere arbejdsdag, hvor der bliver "knoklet" igennem.

Hvordan skaber vi et pædagogisk læringsmiljø, der tager højde for og involverer børn i udsatte positioner, så børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse fremmes?

I arbejdet med børn i udsatte positioner, er arbejdet med relationer en vigtig del af arbejdet. Det er vigtigt, at få skabt en god relation til det enkelte barn og dermed skabe tillid og tryghed for barnet, så det får de bedste forudsætninger for at bevæge sig ud og danne relationer til jævnaldrende. Vi hjælper disse relationer på vej ved at støtte en evt. blomstrende relation, vi ser på hvor en relation vil kunne være styrkende og udviklende for det enkelte barn. Vi arbejder ofte i små grupper hvor der er øje for det enkelte barns læring, trivsel og udvikling. Vi tager udgangspunkt i, hvad barnet er optaget af og de ressourcer barnet rummer. Vi tager udgangspunkt i barnet nærmeste udviklingszone. I vores læringsmiljøer har vi øje for det enkelte barn og dermed også barnet i udsat position. Vi ser fx på, hvad der vil kunne give mening for det enkelte barn, når vi laver grupper, hvor fx aktiviteter som motorik/bevægelse, sansemotorisk, sprog o.lign. er i fokus.

Hvordan tilrettelægger vi vores pædagogiske læringsmiljø for de ældste børn, så det skaber sammenhæng til børnehaveklassen? (Dette spørgsmål gælder kun dagtilbud med børn i den relevante aldersgruppe.)

Ud over det daglige arbejde med skoleparathed, hvor b.la. selvhjulpethed, turtagning, modtage og handle på beskeder er en del af dagligdagen, mødes førskolebørnene ca. en gang ugentligt, hvor de deltager i aktiviteter med henblik på sammenhold og skoleparathed. I denne gruppe er børnene medbestemmende og der bliver taget demokratiske beslutninger i fællesskab. Det er de samme pædagoger der følger gruppen for at skabe et kontinuerligt arbejde og harmoni i gruppen. Aktiviteter indeholde fx samarbejdslege, talforståelse, mængdeforståelse, bogstavlege, lege med geometriske figurer, dialogisk læsning. Materiale fra "fri for mobberi" er en stor del af førskolegruppen.

Ligeledes arbejder vi sammen med den lokale skole og SFO. Der er etableret venskabsklasser, hvor kommende skolebørn besøger den samme klasse/årgang en gang om måneden fra oktober og frem til opstart i glidende overgang i april. Børnehaveklasseleder og pædagog fra SFO besøger børnene i børnehaven 3 gange inden børnene starter i glidende overgang. Der er dialog mellem skole, SFO og børnehave for at få en rød tråd fra børnehave til skole. Børnene besøger SFO'en ca. 3 gange inden de starter i april. Her bliver fx kendte lege og aktiviteter inkluderet i besøgene. Derudover er der en SFO pædagog der er med i børnehaven om formiddagen de sidste 2 uger før opstart i glidende overgang. Ved opstart i glidende overgang følger der en børnehave pædagog med om formiddagen de første 2 uger.

Hvordan inddrager vi lokalsamfundet i arbejdet med at skabe pædagogiske læringsmiljøer for børn?

I vores institution anser vi lokalmiljøet som en væsentlig medspiller i arbejdet med at opbygge stærke pædagogiske læringsmiljøer og gode børnefællesskaber. Det er med dette perspektiv, lokalmiljøet inddrages. Når det enkelte barn oplever at have en positiv tilknytning til det samfund, som det vokser op i, tror vi på, at det gavner barnets oplevelse af at høre til i et fællesskab. I dagtilbuddet inddrager vi lokalmiljøet når vi tager på ture i området. Det kan være legepladser som børnene kender til, besøge bondemanden og se hans heste og store maskiner. Ligeledes gør vi brug af Drenderup skov, Ødis sø, skolen, kirken og plejehjemmet. I forbindelse med kommende skolestarter, har vi en venskabsklasse, som vi besøger, vi besøger SFO'en. Vi laver efterårsløb for hele institutionen sammen med skolen. Vi synger på Plejehjemmet med en gruppe børn til jul og fastelavn. Til jul er vi i kirken, hvor der afholdes julegudstjeneste for både børn, forældre og søskende. Vi pynter kirken til høstgudstjenesten.

Børnemiljø, der understøtter det pædagogiske læringsmiljø.

I Søbo arbejder vi bevidst på, at skabe pædagogiske lærings miljøer der giver det enkelte barn mulighed for at udvikle sig med de forudsætninger de hver især har.

Det fysiske børnemiljø:

- Vi har et aktivt sprogbrug i samværet med børnene, vi italesætter f.eks. gøremål og handlinger.
- Vi har gode rammer ude. Alsidig udfordrende legeplads, der ligger op til bevægelsesaktiviteter og leg – klatrestativ og væg, gynger, hængekøjer, rutsjebaner, balancebane, cykler, legehus, små grønne bakker, bærbuske, frugttræer og græs areal osv. Og her er rig mulighed for også at være nysgerrig på det aktive insekt liv.
- Vi har gode inde lokaler der kan omdannes til bevægelses arena med f.eks. balancebane eller stille fordybende rum. Flytbare rum/bevægelige rum, rum der kan ændre sig alt efter hvad der optager børnene
- Vi giver mulighed for fordybelse og uforstyrret leg i mindre grupper, på mindre afgrænsede områder.
- Vi søger for det afslappende rum med mindfulness, fodbad og massage.
- Vi lytter og giver tid til at børnene kan forklare og fortælle.
- Vi har papir, blyanter og farver frit tilgængeligt.
- Vi taler om sund kost, kroppens funktioner og er tydelige i hygiejnen. F.eks. håndvask.
- Vi har ipad til rådighed, hvor vi har mulighed for at søge viden i fællesskab med børnene f.eks. om de insekter vi finder, hvad spiser de vilde dyr, hvor lever de osv.

Det psykiske børnemiljø:

- Vi opfordre til at barnet selv sætter ord på egne følelser, ønsker og behov i samværet med andre.
- Vi ser det enkelte barn og dets styrker og ressourcer.
- Vi lytter til det enkelte barns ideér og imødekommer dem hvor muligt. Børnene indgår i små demokratiske beslutningsprocesser.
- Vi gør opmærksom på og taler med barnet om andres følelser, hjælper med at aflæse kropssprog og mimik. Vi støtter dem verbalt i konflikter.
- Vi støtter barnet til hensigtsmæssigt at kontakte andre og kunne sige fra
- Vi taler pænt og respektfuldt til hinanden.
- Vi øver turtagning og hjælper hinanden. Vise hensyn til andre.
- Vi støtter barnet i relation og samspil. Opfordre til at være aktiv deltagende og støtter ved behov.
- De voksne udviser glæde ved, at være aktivt deltagende i både ude og inde aktiviteter – så spejling kan finde sted.
- De voksne kommunikere tydeligt med kropssprog, mimik og verbalt.

Det æstetiske børnemiljø:

- Bogstaver, tal og geometriske figurer er synlige i institutionen.
- Der er billeder af alle børn med deres navn på – både på info tavlen og på børnenes køleskabe. I vuggestuen er der billeder af barnet på deres garderober og stole.
- Vi har spil og legesager der understøtter barnets sprogudvikling.
- Vi har sangkuffert/kasse/kurv til vores samlinger, der indeholder understøttende sprog materiale og motorisk materiale.
- Synlige rum i rum, der inviterer til leg og samvær.
- Vi har samtaleplakat og billeder.
- Der er billeder på legekasser.
- Vi synliggøre temaer i institutionen via billeder, opslag, sange osv.
- Vi er bevidste om hvad vores ude-/inde rum tilbyder og benytter mulighederne, vi lære børnene hvornår ting er hensigtsmæssige. Vi tilpasser rummene efter børnene når muligt.

De 6 læreplanstemaer.

Alsidig personlig udvikling.

Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udfolder, udforsker og erfarer sig selv og hinanden på både kendte og nye måder og får tillid til egne potentialer. Dette skal ske på tværs af blandt andet alder, køn samt social og kulturel baggrund.

Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte samspil og tilknytning mellem børn og det pædagogiske personale og børn imellem. Det skal være præget af omsorg, tryghed og nysgerrighed, så alle børn udvikler engagement, livsduelighed, gåpåmod og kompetencer til deltagelse i fællesskaber.

Sammenhæng:

Den alsidige personlige udvikling er udviklingen af barnets grundlæggende fundament. (Det personlige hus KRAP se side 9). Vi som pædagogisk personale, sørger for at præge læringsmiljøet så det bærer præg af omsorg, tryghed og nysgerrighed, så det vækker barnets lyst til at engagere sig og deltage i fællesskaber. Derigennem oplever barnet fordybelse, selvrespekt, selvtillid og selvværd. Her i Søbo starter vi allerede i barnets opstartsfasen med at opbygge den gode relation og få kendskab til barnet, det er en forudsætning for at arbejde med barnets personlige udvikling, så barnet har en tryk base og tør gøre sig nye erfaringer.

Mål:

- At barnet udvikler selvværd, selvrespekt, selvtillid og evnen til at fordybe sig.
- At barnet får gåpåmod så det tør prøve sig af i nye situationer
- At barnet får tillid til egne potentialer
- At barnet føler sig som en del af flere fællesskaber
- At inddrage forældrene i barnets alsidige personlige udvikling

Tiltag:

- Vi følger barnets initiativer, så barnet er medskabende af egne kompetencer og føler sig betydningsfuld
- Vi anerkender og opmuntre barnet til at prøve
- Vi inviterer barnet til at deltage i dagens gøremål/aktiviteter
- Vi møder barnet anerkendende i den følelse barnet er i
- Vi skaber et læringsmiljø (sted, børnegrupper, materialer og den voksne er tilgængelig) hvor der er plads til fordybelse, nysgerrighed og leg

Tegn:

- At barnet tør prøve nye ting
- Barnet iagttager de andre børn
- Barnet tager selv initiativ til kontakt og leg
- Barnet udviser omsorg og empati (hjælper hinanden)

- **Barnet udtrykker dets behov (jeg vil, jeg vil ikke)**

Praksisfortælling:

Ex. Børnene leger en køkkenleg i et afgrænset område, legen udvikler sig til en leg hvor de leger restaurant. Der er flere børn med i legen, der er god dialog og idé deling i legen og alle deltager på lige fod.

Ex. En voksen tager på tur med 3 børn. Da de skal til at gå, siger to af børnene, at de gerne vil om til Peters køer. Den voksne går med på børnenes ønske og de går afsted mod Peters køer (her følges børnenes initiativ, de føler sig set og hørt og betydningsfuld – deres mening tæller). På vejen derom snakker de om tidligere oplevelser, de har haft med at se Peters køer, at køerne brøler nogen gange, de spiser græs og har farver osv. Børnene er meget begejstrede over at skulle derom igen og den voksne deler deres glæde og snakker ivrigt med, stemningen er god (her følger den voksne børnenes initiativ ved, at snakke med om køerne og den voksne spejler børnenes følelser, i denne sammenhæng glæde, over køerne). De når frem til Peters køer, som er flyttet til ny mark. Her ligger de ned i græsset og slapper af, i stedet for at gå rundt og brøle, som sidst de var der, og hvorfor mon det? Det bliver til en snak om, at køerne sidst brølede fordi de kaldte på deres kalve, som lige var vænnet fra, men at køerne nu har vænnet sig til at deres kalve er flyttet hjemmefra (børnenes nysgerrighed bliver til spørgsmål, som leder til ny snak og ny viden). Derefter går de glade hjem igen, nu med en ny oplevelse med Peters køer i rygsækken. Den voksne og børnene har fået en fælles oplevelse, et lille fællesskab er opstået omkring noget, børnene selv har foreslået.

Social udvikling.

Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn trives og indgår i sociale fællesskaber, og at alle børn udvikler empati og relationer.

Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte fællesskaber, hvor forskellighed ses som en ressource, og som bidrager til demokratisk dannelse.

Sammenhæng:

Social kompetence handler om relationer og tilknytning til andre både børn og voksne. At være i stand til at kunne sætte ord på egne og andres følelser, at kunne sætte sig i andres sted – udvise empati. Det socialt kompetente barn vil kunne danne venskaber og opsøge kontakt til andre. For at støtte den sociale udvikling bør der være en god balance mellem pædagogstyret leg og fri leg. Det er i samværet med andre, børn lærer at begå sig og udvikle sig til empatiske små individer. Det har stor betydning, at barnet oplever positive relationer til andre og derfor er det vigtigt, at pædagogen arbejder målrettet med det sociale i forhold til det enkelte barn. Det er vigtigt at have øje for, hvordan forskelligheder kan blive til styrke hos det enkelte barn og i en relation.

Mål:

- Danne relationer til andre
- Rummelighed/forskellighed
- Aflæse, respektere og omgås andre. Accept, forskellighed
- Aktiv deltagende
- Robuste, medbestemmende børn
- Mod til aktiv deltagelse i mindre grupper

Tiltag:

- Dele i mindre grupper – udgangspunkt barnets nærmeste udviklingszone. Ser på det enkelte barn i gruppesammensætningen.
- Aktiviteter med fokus på inklusion.
- Fri for mobberi
- Lege aftaler hjemme – dialog med forældre (rummelighed/inklusion)
- Benytte, mimik – benytte verbalt/ nonverbalt sprog
- De voksne er rollemodeller
- De voksne støtter og guider ved behov
- Samling – med bestemmelse.
- Børneperspektiver – følge børnenes initiativer

Tegn:

- Udviser accept, kunne sige til og fra.
- Aktive deltagende børn - observerende
- Store hjælper små
- Forhandling i leg
- Barnet bliver bedre til at dele, vente på tur, kunne tilsidesætte egen behov, lytte til andre

- Turde at sige ting højt/ midtpunkt - samling.
- Glade børn, udviser omsorg for andre og respekt for andre
- Forskellige legerelationer

Praksisfortællinger:

Ex. Vuggestuen skal rydde op på legepladsen, her inddrages der pædagogstyret leg og der forventes at alle bidrager på hver deres måde og med det de kan, men med en legende tilgang. "Kassemor kalder" (legetøjskassen) og har brug for børnenes hjælp til at få alle tingene i kassen, børnene ligger på skift ting i kassen. Her lærer børnene om ansvar for fællesskabet, turtagning bliver øvet og dermed fokus på de andre omkring barnet.

Ex. Samling i vg – Benytter fri for mobberi, hvor bamseven er med, hilser og giver kram til hvert enkelt barn – barnet bliver set og inkluderet i fællesskabet, alle siger "hej Bamseven", Børnene lærer at vente på tur og udsætte egne behov ved, at 2-3 børn dagligt vælger en sang på skift, den der vælger sang tæller til 3 og de andre følger barnets udspil. Der er lidt skuespil mellem de voksne hvor børnene gennem Bamseven lære om følelser, spilleregler, aflæse andre ved at gøre opmærksom på det der sker. Der er til disse samlinger medindflydelse i form af sang valg, hvor børnene vælger en ting der symbolisere sangen.

Ex. Når førskolegruppen er samlet er børnene gerne medbestemmende til, hvad der skal foregå næste gang de er samlet. Børnene deltager i små demokratiske beslutninger, hvor der skal lyttes til og give plads til andre. Der er fokus på fællesskab og samarbejde i de lege der leges.

Kommunikation og sprog.

Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udvikler sprog, der bidrager til, at børnene kan forstå sig selv, hinanden og deres omverden.

Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn opnår erfaringer med at kommunikere og sprogliggøre tanker, behov og idéer, som børn kan anvende i sociale sammenhænge.

Sammenhæng:

Sprog og kommunikation er andet end kun det talte. Der er det verbale sprog og non verbale sprog. Vi kommunikerer gennem det talte, det skrevne, billedsprog, kropssprog og mimik. Sproget er en vigtig del af samværet med andre. Vi skaber kontakter til andre gennem sproget. Vi viser følelser og sætter ord på følelser. Vi løser konflikter med sprog, kan sige til og fra gennem sprog. Barnets sproglige kompetencer bliver udviklet gennem samvær, leg, oplevelser, historielæsning/aktiv læsning, gennem aktiviteter og rutiner. Et aktivt sprogbrug omkring barnet er en vigtig forudsætning for, at barnet udvikler sproget, får ordkendskab og bliver nysgerrig og leger med sproget på egen hånd. Vi sprogvurderer alle børn inden de når alderen 3,4 år og har udarbejdet en sprogprogram for sprogarbejdet i Søbo.

Mål:

- **At barnet bruger sproget aktivt i samvær med andre**
- **At barnet kan udtrykke sig gennem et varieret og nuanceret sprog**
- **At barnet udvider sit ordforråd og ordkendskab**
- **At give barnet kendskab til tegn, symboler, bogstaver, tal og geometriske figurer**
- **At inddrage forældrene i barnets sproglige udvikling**

Tiltag:

- **Aktiv sprogbrug i samvær med børnene (verbal, mimik og kropssprog)**
- **Vi understøtter med hjælp til at sætte ord på barnets handling, ved konflikter og ved de forskellige følelser.**
- **Dialogisk læsning. Rim og remser. Sangkuffert/kurv/kasse, Sange/rytme - synliggørelse af sange i institutionen og visualisering ved samling.**
- **Mindre grupper med fokus på sprog**
- **Mundmotoriske lege og øvelser og historier**
- **Digte historier sammen med barnet ved evt. brug af interaktiv tavle.**
- **Litracy – børnenes bedste bøger, billeder af børn og deres navn, synlige tal og bogstaver.**
- **Leg med kategorier**
- **Leg og spil med ord**
- **Benyt Ipad med læringsspil**

- **Sprog vurdering inden barnet er 3,4 år.**

Tegn:

- **At barnet får et varieret og nuanceret sprogbrug**
- **At barnet får ordkendskab og udvikler et godt ordforråd**
- **At barnet benytter sproget i leg, konflikter og til at sætte ord på følelser – egne og andres.**
- **At barnet leger med sproget på egen hånd**
- **At barnet udviser nysgerrighed over for bogstaver, tal og former**

Praksisfortælling:

Ex. Vi har et fokus bogstav, et nyt bogstav hver uge. Vi sætter et rim af Halfdan Rasmussen, med det enkelte bogstav op. Børnene er med til at finde ord der starter med det enkelte bogstav og sætte billederne op så de er synlige. Vi skriver ordene under hvert billede fx ved bogstavet A, her kommer rimet med "Anes anemoner" op, vi finder billeder med a på computeren, i blade og reklamer. Klipper billedet ud af fx en and og skriver and under billedet. Er der børn, hvis navn starter med A, kommer deres billedede også op.

Ex. En aktiv leg med bogstaver, en gulvleg hvor alle børn får et skilt med deres eget navn på. De skal så ud på gulvet og finde de bogstaver der hører til deres eget navn og tage bogstaverne med retur til deres navne skilt.

Ex. kategorileg – fx billeder af forskellige frugter og grønsager er fordelt ud over et areal på gulvet. Børnene skal inddele dem i kategori frugt og grønsager, hvad er hvad. Under hver frugt eller grønsag står navnet på frugten eller grønsagen skrevet. Man kan udvikle legen med også her, at finde de rigtige bogstaver til den enkelte frugt eller grønsag. Her kan børnene fx arbejde sammen 2 og 2. Denne leg er ligeledes en samarbejdsøvelse.

Ex. Hver formiddag får vuggestuen besøg af Bamseven, der har en sang kurv med. Kurven indeholder ting der relaterer til en sang, der er gerne 4 til 5 sange at vælge mellem. Kurven indeholder gerne et tema fx farver og kører over en periode. Ved temaet farver kan kurven indeholde en pige hvor man kan vælge en farve til kjolen (Se min kjole...), små bolde i forskellige farver (Min bold er stor og rund...), balloner i forskellige farver (Jeg er en lille blå/rød/gul ballon...) osv.. Børnene vælger på skift en sang, 2 -3 sange hver dag. Der er sat klemmer på kurven med hvert barns navn og det barn der vælger en sang flytter selv sin klemme, så man kan se det har været deres tur.

Krop, sanser og bevægelse.

Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udforsker og eksperimenterer mange forskellige måder at bruge kroppen på.

Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn oplever krops og bevægelsesglæde både i ro og aktivitet, så børnene bliver fortrolige med deres krop. Herunder kropslig fornemmelse, kroppens funktioner, sanser og forskellige former for bevægelse.

Sammenhæng:

Kroppen er et vigtigt redskab til at sanse og bevæge sig, at kunne skabe erfaringer og viden. Det er vigtigt, vi styrker barnets motoriske og sanselige færdigheder. Giver det mulighed for, at være nysgerrig på de mange muligheder, at udfordre sig selv og få tro på egen kunnen. Her arbejder vi med de 3 primærsanser – Vestibulærsansen (labyrintsansen), Taktilsansen (følesansen) og Kinæstesisansen (muskel-/led-/stillingssansen). Det er vigtigt, at barnet får viden om ernæring/kost og den gode hygiejne, der er med til at skabe det sunde barn som en helhed. Grundmotorikken har betydning for barnets trivsel og evne til at lære socialt og sprogligt. Dette for at give barnet den bedste grobund for udvikling og læring.

Mål:

- **At barnet oplever glæde ved at bevæge sig og finder ud af "hvad kan min krop"**
- **At barnet gennem sanser oplever udvikling og læring**
- **At barnet oplever glæde og udvikling ved finmotoriske aktiviteter**
- **At barnet får viden om sundhed og hygiejne**
- **At barnet gennem bevægelse og kropkendskab udvikler selvtillid og sociale kompetencer, samt udviser grænser for egne og andres kropslighed og seksualitet.**
- **At barnet er så selvhjulpen som muligt**

Tiltag:

- **Vi deltager i "Idræt på tværs" en gang om ugen**
- **Vores fysiske rum er bevægelige og kan laves om til det der rør sig blandt børnene og understøtter fysiske bevægelser**
- **Der er god mulighed for bevægelse ude og inde**
- **Der er adgang til materialer og rekvisitter der stimulerer dem i de 3 primærsanser fx hængekøje, karrusel, snurretop, klatrevæg, fodbad, massage, musik.**
- **Vi følger barnets initiativ til bevægelsesleg, ændre den fysiske ramme eller guider barnet hen til hvor legen er mulig.**
- **Papir, farver, saks er tilgængelig og der er mulighed for perler, male, modellervoks, saltdej og lignende til at understøtte den finmotoriske udvikling**
- **Vi tillader almindelig nysgerrighed og seksuel adfærd**
- **Vi tager på ture ud af huset til skov og vand**
- **Vi lærer barnet om god håndhygiejne ved fx måltider og pudse næse**

- Vi lærer om gode og sunde madvaner
- Personalet er aktivt deltagende, engagerede i aktiviteterne og udviser glæde ved bevægelse.
- Vi lader barnet forsøge selv ved af- og påklædning, vi støtter og guider

Tegn:

- At barnet på eget initiativ udviser glæde ved at bevæge sig både ude og inde.
- At udviser erfaring med hygiejne fx god håndhygiejne
- At barnet er selvhjulpen
- At barnet bruger ude og inde rum til bevægelseslege
- At barnet deltager i dialog omkring sunde madvaner

Praksisfortælling:

Ex. Vores stue er normalt inddelt i små "legerum/kroge", men indimellem bliver den lavet fysisk om til en stor motorik bane. Der bliver gjort plads til, at banen kan køre gennem hele stuen. Børnene er aktivt deltagende og kommer med input til, hvordan banen skal vi se – der bliver lavet balancebane, vi skal kravle op på stole og borde og ned igen, vi bruger vore store madrasser til at hoppe, trille og kravle på. Madrasser bliver også brugt til at lave rutjebane.

Ex. Vores daglige samlingsstund i børnehaven, foregår altid med bevægelse som en stor del af samlingen. Fx kan vi ved en samling have både fagte sange, sang/bevægelses lege og musik. Vores samling rummer typiske skift i tempo – stille og genkendelig start, bevægelse, ned i tempo, bevægelse, for igen at komme ned i tempo.

Ex. I vuggestuen er en foretrukket bevægelses aktivitet dans. Fx bliver der sat sange på, hvor de i sange fortæller hvad vi skal gøre og det efterligner vi så og de voksne er selvfølgelig med i dansen, fagterne og bevægelserne.

Ex. Hverdag inden vores mad, går vi på badeværelset, hvor vi både øver vente på tur og den gode håndvask. Her benytter vi vaske hænder sange, som hænger synligt med fagter på badeværelset.

Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn får konkrete erfaringer med naturen, som udvikler deres nysgerrighed og lyst til at udforske naturen; som giver børnene mulighed for at opleve menneskets forbundethed med naturen og som giver børnene en begyndende forståelse for bæredygtig udvikling.

Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn aktivt observerer og undersøger naturfænomener i deres omverden, så børnene får erfaringer med at genkende og udtrykke sig om årsag, virkning og sammenhænge – herunder en begyndende matematisk opmærksomhed.

Det er vigtigt barnet færdes i naturen. Sanserne stimuleres og barnets viden øges ved at færdes i naturen, det giver energi, styrker motorikken og indlæringsevne. Det er vigtigt, barnet får en forståelse og respekt for naturen, og at barnet lærer at værne om vores miljø.

Vi eksperimenterer med naturen og lærer barnet om naturens skiftende årstider og oplever de fleste vejrfænomener. Vi eksperimenterer med forskellige elementer eksempelvis vand, lys, jord, magnetisme tiltrækningskraften.

Mål:

- **At barnet tilegner sig forskellige erfaringer med naturfænomener og læringsmiljøer.**
- **At barnet udvikler glæde, respekt og forståelse ved at være i naturen.**
- **At barnet lærer naturen at kende med alle sanser og opleve naturen, som rum for leg, oplevelser, udforskning og viden.**
- **At barnet får kendskab til den matematiske dimension.**

Tiltag:

- **Pædagogerne støtter barnet i dets nysgerrighed/lyst til at undersøge og eksperimentere, samt berige og udvide barnets viden om, f.eks. insekter- hvordan de bor, hvad de spiser; lære at have respekt for naturen og de levende væsner.**
- **Vi har højbede med jordbær, solbær og hindbær; frugttræer, bede med brombær – hvor barnet kan følge med i hele processen- slutter af med at smage de forskellige ting- enten rå- eller tilberedt (saft, marmelade).**
- **Vi har et lilledrivhus, hvor barnet er med til at så, vande og høste agurker og tomater.**
- **Giver barnet kendskab til de skiftende årstider. Bruger årstiderne til at skabe læringsmiljøer.**
- **Lære barnet at behandle naturen med respekt, samt give dem en forståelse af liv og død i omgang med naturen.**
- **Vi har fokus på bæredygtighed – deltager bl a. i affaldsindsamling.**
- **Forskellige krop og bevægelses arrangementer i Kolding kommune og lokalområdet, bla. Royal Run og efterårsløbet.**
- **Vi er medlem af ”Grønne Spirer”, en forening, hvor vi arbejder med natur 3 måneder en til to gange om ugen. Der bliver lavet handleplan og evalueret og sendt til ”Grønne Spirer”, som kvitterer med ”Det Grønne Flag”.**

Tegn:

- Er lydhør over for naturen via sanserne.
- Barnet tager ansvar for dyr og planter.
- Barnet leger undersøgende lege – eks: et barn finder en bille- spørger de andre – ”Hvad er det? ”, undersøger og mærker på den- evt. inddrager den med i legen.
- Barnet leger eksperimenterende lege-eks: de lærer gennem leg at de ikke kan bygge et sandslot med tør sand- sandet skal være vådt.
- Barnet leger med magneter – lærer om tiltrækningskraften
- Barnet viser interesse og er eksperimenterende over for naturen og dens mange muligheder. Barnet eksperimenterer med forskellige vejrforhold- vand (vi bliver våde når det regner, hopper i vandpytter) vind(vi mærker vinden i vores ansigt, hår, vi ser bladene på træerne falde, når det blæser).

Ex. I vuggestuen får barnet lov til at eksperimenterer mad- de mærker på det, smager det, og nogle gange får de lov at kaste, smide det på gulvet- lære om tyngdekraften.

Ex. Vi stimulerer barnets ”ingeniørtænkning” - f eks : bygge et tårn ved hjælp af træklodser ”Hvor højt kan tårnet blive inden den vælter? Hvordan kan vi bygge den mere stabil? ”

Ex. Vi lærer barnet om teknologi ved at f.eks, at bygge en vandbane ud af plastikflasker, eller en bro ud af legoklodser- her understøttes barnets forståelse for konstruktion, mekanik og hvordan de analoge redskaber fungerer.

Ex. Vi stimulerer barnets matematiske opmærksomhed ved at, i børnehaven at give børnene lov til at hjælpe med at dække bordet inden frokost (barnet øver med at fordele, tælle og placere).

Ex. Vi øver tælling med børnene i vuggestuen hver dag, f eks ved samling. Vi bruger vores fingre til at vise de forskellige tal.

Ex. Barnet lærer om de forskellige geometriske figurer i f.eks legen med magneter

Kultur, æstetik og fællesskab.

Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn indgår i ligeværdige og forskellige former for fællesskaber, hvor de oplever egne, andres kulturelle baggrunde, normer og værdier.

Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn får mange forskellige kulturelle oplevelser – både som tilskuere og aktive deltagere – som stimulerer børnenes engagement, fantasi, kreativitet og nysgerrighed. At børnene får erfaringer med at anvende forskellige materialer, redskaber og medier.

Sammenhæng:

Barnet skal i samspil med andre børn og det pædagogiske personale erhverve sig viden om dansk kultur, samfund, historie og traditioner. I mødet med andre kulturer og værdier, skabes bevidstheden om egne kulturelle rødder. Ved kulturelle udtryksformer skal barnet endvidere præsenteres for brug af teater, iPad, spil, musik, kreative udfoldelser og museer. Barnet skal møde forskellige kulturelle udtryksformer gennem sin børnehavetid.

Mål:

- At alle børn indgår i ligeværdige og forskellige former for fællesskaber, hvor de oplever egne og andres kulturelle baggrunde, normer, traditioner og værdier.
- At børnene får forskellige kulturelle oplevelser, både som tilskuere og aktive deltagere, som stimulerer børnenes engagement, fantasi, kreativitet og nysgerrighed
- At børnene får erfaring med at anvende forskellige materialer, redskaber, medier og får mulighed for at udfolde sig kreativt.

Tiltag:

- Børnene bliver præsenteret for forskellige kulturelle aktiviteter.
- Børnene skal have plads, rum og tid til at eksperimentere med kreative udfoldelser.
- Børnene skal have kendskab til traditioner.
- Børnene skal have fri adgang til forskellige materialer – pap, papir, sakse, farver osv.
- Børnene får tid til at fordybe sig i lege og aktiviteter.

Tegn:

- At barnet på eget initiativ opsøger brugen af forskellige materialer og benytter sig af de materialer der er til stede – klippe, klistre, tegne, hamre, save, blade, grene osv.
- At børnene udviser glæde ved at deltage i de aktiviteter det bliver præsenteret for.
- At børnene viser interesse i andre kulturer og spørger nysgerrigt indtil det.

Ex. Vi tager hvert år i kirken som en del af vores juletradition. I samarbejde med præsten, planlægger vi det besøget i kirken. Børnehaven har et indslag i form af en salg eller et lille skuespil og præsten udfører en børnevenlig gudtjeneste.

Ex. Vi deltager i de kulturelle indslag der kommer i Kommunen, f.eks. at se teater på Nickolaj for børn, være til koncert arrangeret af musikskolen eller besøge Koldinghus ved den årlige Koldinghus fest.

Ex. Børnene spiller selv teater, f.eks. har vi læst en historie, snakket om den, leget den og det kan så blive til et lille skuespil hvor børnene har roller og agere.

Vi skal løbende dokumentere, hvordan det pædagogiske læringsmiljø understøtter børnegruppens trivsel, læring, udvikling og dannelse.

Vi skal skabe en evalueringskultur, som udvikler og kvalificerer vores pædagogiske læringsmiljø.

Planlægning/Evaluering/Dokumentation:

Vi planlægger, evaluerer og dokumenterer for at udvikle og sikre kvalitet i vores pædagogiske praksis. Ved at planlægge kan vi evaluere vores praksis og reflektere over udbyttet og om det har givet den læring/udvikling/trivsel vi forventede. Ved at dokumentere viser vi både os og omverdenen de resultater vi gennem vores pædagogiske praksis har opnået.

Vi anvender forskellige redskaber ved planlægning/evaluering:

- SMITTE.
- GLK.
- SPU.
- Relationsskemaer.
- Børnelinial.
- Kognitiv sagsformulering (Krap værktøj).
- Ressourceblomst (Krap værktøj).
- Kompetencehjul/Smart.
- Sprogvurdering (Fra Kompetencehjul).
- LSP, kortlægning, sammenhængscirklen. Kortlægning er for os et øjebliksbillede, men den kan gøre os nysgerrige på, hvor vi er lykkede og hvor vi ikke lykkes.
- Kvalitetsrapport, tilbageblik på året der gik og hvad skal der være fokus på fremover.
- I forhold til forældre arbejder vi med kompetencehjul, ressourceblomst og vi udarbejder en handleplan sammen med forældrene i forhold til de børn der har udfordringer, så der både bliver arbejdet i institutionen og i hjemmet med de samme fokuspunkter.
- Vi evaluerer læreplanen på stuemøder, personalemøder og bestyrelsesmøder.